

Passende ondersteuning

bij Het Stedelijk Lyceum Enschede

16 mei 2013

Inhoud

Hoofdstuk 1: Inleiding	3
Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen in het samenwerkingsverband	5
Hoofdstuk 3: Plaatsing en Persoonlijk Ontwikkelingsperspectief.....	7
Hoofdstuk 4: Teamvorming.....	9
Hoofdstuk 5: De ondersteuningsladder	11
Hoofdstuk 6: de locatieondersteuningsgroep.....	13
Hoofdstuk 7: Het Expertisecentrum.....	16
Hoofdstuk 8: Overige partijen	17
Hoofdstuk 9: Pilots	19
Bijlage 1: Schets taken ondersteuningscoördinator.....	21
Bijlage 2: Schets taken ondersteuningsdocent	22
Bijlage 3: De ondersteuningsladder visueel weergegeven.....	24

Hoofdstuk I: Inleiding

Vanaf 2014 zal de begeleiding van leerlingen in het voortgezet onderwijs op weg naar het vervolgonderwijs of een plaats op de arbeidsmarkt, radicaal gaan veranderen. We zullen niet langer spreken van “zorg” (voor), maar over “ondersteuning” (van). Daarbij zal de ondersteuning zich niet beperken tot die leerlingen die dreigen uit te vallen, maar tot alle leerlingen. Deze verandering vindt plaats onder de wetgeving van Passend Onderwijs. Kort gezegd wil de overheid dat iedere leerling in principe een regulier onderwijsaanbod krijgt dat voor hem passend is. De overheid heeft ervoor gezorgd dat deze wetgeving niet bij holle zinnen en prachtige voornemens blijft, maar daadwerkelijk wordt uitgevoerd, door er strakke financiële maatregelen op te zetten. Om de groei van de deelname aan het speciaal onderwijs in te dammen is er een maximum aantal deelnemers gesteld. Daarnaast is de huidige deelname aan het speciaal onderwijs in de regio's niet gelijk. De overheid wil de bekostiging gelijk trekken. Dit wordt de verevening genoemd. In het bijzonder zal in ons samenwerkingsverband 23.02 vo grote stappen gezet moeten worden om te voorkomen dat de scholen in financiële problemen gaan komen door korting op hun reguliere lumpsum. In ons SWV is de deelname aan het speciaal onderwijs namelijk bijna tweemaal zo hoog als het landelijk gemiddelde.

Een bovenmatige verwijzing suggereert dat er te gemakkelijk verwezen wordt. Echter, de verwijzingen zelf lijken op het moment van verwijzen geheel terecht te zijn. Als hieraan ook nog wordt gekoppeld dat er veel voortijdig schoolverlaters zijn en ook veel afstroom, dan is de vraag of het onderwijs zelf niet tegen het licht moet worden gehouden. Misschien is het verwijzen het gevolg van een lang traject dat beter anders ingericht had kunnen worden. We constateren immers dat bij de verwijzingen iets meer dan de helft pas na drie of vier jaar in het regulier onderwijs plaatsvinden.

Het is geen toeval dat in de eerdere notitie “In de Steigers” al direct in de eerste paragraaf wordt aangekaart dat het allemaal begint met “Gewoon Goed Onderwijs” (GGO). Het lastige is hierbij alleen dat niet zo direct duidelijk is, wat GGO is. Immers, we doen al lang ons best om goed onderwijs te geven. Het is dus niet een kwestie van “beter” doen, maar “anders”. Klaarblijkelijk zal in het ontwikkelen hiervan in de nabije toekomst de meeste energie moeten worden gestopt. We moeten ons daarbij ook realiseren dat GGO waarschijnlijk sterk afhankelijk is van de doelgroep leerlingen. Daarmee samenhangend kan in ieder geval gesteld worden dat GGO vraaggericht onderwijs is, in plaats van aanbod gestuurd.

Over de schutting

Het huidige onderwijs kent heel veel hokjes, waar wij de leerlingen in plaatsen. (Bijvoorbeeld b, k, t, h etc.) Soms is het verschil tussen deze hokjes maar marginaal. Als naar onze mening het hokje voor de leerling te hoog is gegrepen, dan verplaatsen wij de leerling. Bijvoorbeeld van een h/v-groep naar een t-groep. Deze vorm van demotie, die wij in onze eigen werkkring onbestaanbaar zouden vinden, vinden wij voor leerlingen volstrekt normaal. Het is immers in het belang van de leerling. Het heeft echter vaak als onbedoeld neveneffect dat een leerling in plaats van beter tot zijn recht komt en dus beter gaat presteren, deze juist slechter gaat presteren. Een gevoel van “mislukken” kan gaan overheersen. Dat kan dan weer gaan leiden tot ernstig ongewenst gedrag, soms zelfs uiteindelijk resulterend in schoolverlaten. (Overigens kan ongewenst gedrag ook ontstaan door leerlingen te laag te plaatsen. Kortom, een goede determinatie is essentieel)

Niet alleen voor de leerling wijzigt er iets bij een verplaatsing. Tegelijkertijd met een verplaatsing (*van school naar school, van locatie naar locatie, van team naar team*) gaat ook de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de leerling mee. Voor het afleverende team stopt iedere betrokkenheid.

In ons huidige systeem zal een leerling voor wie een verplaatsing aan de orde lijkt te komen snel verwezen worden naar de deskundigen van het Zorgadviesteam (ZAT). Uiteraard met als initieel doel om verplaatsing te voorkomen. Echter het ZAT is niet een onderwijsteam en kan daarom ook niet dezelfde verantwoordelijkheid dragen. Voor het onderwijsteam zelf raakt de leerling snel uit zicht. Deze systematiek van werken heeft onbedoeld sterk het karakter van “over de schutting gooien”.

Merkwaardigerwijs zien we het zelfs gebeuren bij plaatsing in de Rebound. Het systeem van een reboundvoorziening is ingesteld om leerlingen tijdelijk, gedurende een vastgestelde maximale periode (van 16 weken), de rust en mogelijkheid te geven om weer terug te gaan en dan doelmatig te kunnen functioneren. In die context is het slecht te verkopen dat verreweg het merendeel van deze leerlingen doorgestuurd worden naar het speciaal onderwijs.

De leerlingen die rechtstreeks in het OPDC zijn geplaatst zijn een ander treffend voorbeeld. Deze leerlingen zijn ingeschreven op één van de locaties Kottenpark, Zuid of Zwering. Maar in praktijk zullen de leerlingen deze locatie vaak nooit te zien krijgen, maar na een aantal jaren (in principe twee jaar), doorgegeven worden aan de Scholingsboulevard. Kortom, het locatieteam dat formeel verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de leerling heeft uiteindelijk de leerling zelfs nog nooit gezien!

Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen in het samenwerkingsverband

Het bestuur van het samenwerkingsverband (23.02 vo) is zich terdege bewust van de grote stappen die de scholen nog zullen moeten maken om een ernstig financieel probleem te voorkomen. Dankzij de verevening zullen, bij ongewijzigd beleid, uiteindelijk de scholen gekort worden op hun reguliere lumpsum. Daarmee zal de kern van het onderwijs geraakt worden.

Het risico is behoorlijk aanwezig dat sommige scholen de goede stappen zullen doen, terwijl andere scholen dat vermogen niet hebben. De situatie zou daardoor kunnen ontstaan dat de overheid alle scholen in het samenwerkingsverband sterk kort, terwijl er maar een beperkt aantal “verwijzers” zijn. Daarom heeft het bestuur van het SWV zelf een extra incentive ingebouwd door te stellen dat “de verwijzer betaalt”.

Concreet betekent dit dat verwijzing uit het regulier onderwijs naar het speciaal onderwijs door de school geheel betaald wordt. Dus een jaarlijks “plaatsingsgeld” zolang als de leerling in het vso zit. De rijksbekostiging voor het SWV (de normbekostiging) is gebaseerd op het (gemaximaliseerde) landelijk gemiddelde. Hiervan worden de feitelijke kosten afgetrokken van het vso. Een overschot of tekort wordt doorgegeven aan de scholen, onder verrekening van de kosten van verwijzing uit vo naar vso. Heel concreet betekent dit voor Het Stedelijk Lyceum, met op dit moment jaarlijks een gemiddelde verwijzing van 24 leerlingen, dat zij zich slechts hooguit een verwijzing van 12 leerlingen kan veroorloven¹. Als het overigens lukt om de verwijzing lager dan 12 te krijgen, dan zullen er juist middelen overblijven.

Hiernaast zijn er nog vele ontwikkelingen in het kader van Passend Onderwijs waarvan de effecten nog niet goed in te schatten zijn.

De rugzakjes verdwijnen in 2015 en na een overgangsjaar waarbij er nog wel gedwongen winkelnering is (voor een deel van deze middelen) bij de Ambulante Begeleiding van het vso, moet het voortgezet onderwijs het zelf inrichten en dus keuzen maken. We zullen zelf moeten vaststellen welke gerichte ondersteuning een leerling nodig heeft en welke middelen daar bij passen. Deze middelen zullen niet voor alle leerlingen dezelfde omvang hebben en de groep zal groter zijn dan de huidige rugzakleerlingen. Het bestuur van het samenwerkingsverband overweegt nog of zij een overgangsmaatregel zal treffen, omdat niet alle scholen op dit moment in verhouding van evenveel rugzakjes gebruik maken.

De overheid heeft inmiddels besloten om in 2015 ook het praktijkonderwijs en de lwoo-leerlingen onder de wet Passend Onderwijs te brengen (met tegelijkertijd een korting van in totaal 50 miljoen euro in twee stappen). Dit betekent dat de indicatiestelling door het RVC verdwijnt en het samenwerkingsverband zelf kan besluiten hoe ze er verder mee omgaat. Het is niet waarschijnlijk dat het samenwerkingsverband zelf een vorm van indicatiestelling gaat invoeren, maar analoog met het eerdere principe van “geld volgt leerling” het totale budget doorsluis naar de scholen. Het risico is stevig aanwezig dat het voortbestaan van het praktijkonderwijs door een te grote beleidsvrijheid en te weinig middelen onder druk komt te staan.

---

¹ Let wel: als in jaar 1 er 12 leerlingen mogen worden verwezen en in jaar 2 ook twaalf dan zijn er op dat moment 24 leerlingen in het vso. Als echter in praktijk in jaar 1 er 24 leerlingen worden verwezen en in jaar 2 ook 24, dan zal het surplus inmiddels 24 leerlingen zijn enz.. De bijbehorende rekening loopt bijzonder snel op!

Pilots

Om zo snel mogelijk in kaart te krijgen wat werkt en wat niet werkt heeft het bestuur van het (oude) SWV besloten om al in de cursus 2013-2014 met pilots te gaan werken, hoewel de wet dan nog niet van toepassing is. Eén van de pilots is om al in de cursus 2013-2014 de middelen van de rebound niet meer aan de kamer van het oude SWV (in ons geval de Kamer Enschede) te geven, maar al naar de scholen te sturen. Deze kunnen dan in dit jaar ervoor kiezen om de rebound anders te organiseren. Het Stedelijk Lyceum zal hiervan gebruik gaan maken. Zoals verderop beschreven zal er hiervoor op locatieniveau een voorziening worden gecreëerd. Daarmee wordt recht gedaan aan het uitgangspunt van de visie van het samenwerkingsverband om de ondersteuning zo dicht mogelijk bij de leerplek vorm te geven.

Hoofdstuk 3: Plaatsing en Persoonlijk Ontwikkelingsperspectief

Als een leerling zich aanmeldt bij het Stedelijk Lyceum is van belang dat een leerling goed wordt geplaatst. Het gevolg van de wet Passend Onderwijs is dat een goede determinatie nog belangrijker gaat worden. Immers, een leerling die niet goed geplaatst wordt is kandidaat voor het speciaal onderwijs.

Onze huidige verwijzing naar het speciaal onderwijs geeft aan dat we kritischer moeten worden. Dat neemt niet weg dat het merendeel van onze leerlingen een helder ontwikkelingsperspectief hebben wanneer zij zich aanmelden. Toch ook hier een waarschuwing. We hebben de neiging om leerlingen “een kans” te geven. Maar verwijzing naar het speciaal onderwijs (en andere vormen van schooluitval) beginnen vaak met afstroom. Bij afstroom van een leerling zouden de alarmbellen af moeten gaan en er speciale aandacht moeten zijn voor de leerling. Immers, de leerling functioneert niet volgens het ontwikkelingsperspectief!

Wanneer de leerling uit het basisonderwijs komt dan zal dit vergezeld (moeten) gaan met een uitgebreid dossier met daarin diverse toetsen (bijvoorbeeld LVS groep 6-8, maar ook IQ en sociale vaardigheden en gedrag) uit meerdere jaren². Op basis daarvan is het mogelijk om een goede en realistische inschatting te maken van de mogelijke ontwikkeling van een leerling. Maar ook of daar ondersteuning bij nodig is. De extra ondersteuning leggen we vast in een persoonlijk ontwikkelingsperspectief. Leerlingen die uit het sbo of so komen hebben wettelijk verplicht al een persoonlijk ontwikkelingsplan “bij zich”.

Uiteraard heeft een Persoonlijk Ontwikkelingsperspectief alleen zin als het goed geregistreerd wordt in het systeem dat we hiervoor hanteren, n.l. Magister. Ook bij het verdere verloop van de schoolloopbaan wordt in Magister al datgene geregistreerd dat nodig is om een goede ondersteuning nu en in volgende jaren te geven. Immers, bij een wisseling van team mag geen kennis verloren gaan. Dit stelt hoge eisen aan de “warme overdracht”.

Met regelmaat wordt bij leerlingen die vastlopen of grote gedragsproblemen gaan vertonen geconstateerd dat het digitale dossier volstrekt onvoldoende is om komende problemen te zien aankomen en een goede ondersteuning mogelijk te maken. In het bijzonder geeft Magister over de eerste twee leerjaren in het algemeen bijzonder weinig informatie. Dit leidt overigens tot de voor de hand liggende vraag of wij leerlingen wel voldoende uitdagen in de basisvorming. Zo niet, dan moeten we niet verbaasd zijn dat de overgang van onderbouw naar bovenbouw vaak te groot wordt gevonden, wat weer leidt tot een nieuwe ondersteuningsvraag.

Arrangement

Als leerlingen binnenkomen bij het Stedelijk Lyceum, maar dit kan ook na verloop van tijd te voorschijn komen, dan kan blijken dat zij een speciale ondersteuning nodig hebben om tot hun recht te komen. Deze speciale ondersteuning noemen we een arrangement (die dus wordt vastgelegd in het persoonlijk ontwikkelingsperspectief). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een leerling die afkomstig is vanuit het sbo, die in staat zou moeten zijn om het regulier voortgezet onderwijs te

---

² Dit lijkt een open deur, maar de ervaring leert dat basisscholen soms bewust informatie weglaten omdat zij vinden dat een leerling “weer met een schone lei moet kunnen beginnen”. Hoewel goed bedoeld leidt dit soms tot ernstig falen van de school door informatieachterstand.

volgen. Mits, uiteraard, rekening wordt gehouden met zijn speciale behoeften. Vaak zal voor een arrangement specialistische begeleiding ingeschakeld moeten worden. Dat is zeker niet altijd het geval. Soms is het ook voldoende om voor een aangepaste onderwijsomgeving of aangepaste begeleiding te zorgen. Voorbeelden hiervan zijn lichte vormen van ASS.

Uiteraard kan het in geval van gedragsproblemen ook noodzakelijk zijn om een arrangement te maken. Gedragsproblemen kunnen vaak voorkomen worden met een pedagogisch klimaat dat “de leerling ziet en erkent”. De komende jaren zal veel scholing voor de medewerkers noodzakelijk zijn om te kunnen omgaan met (steeds) grotere verschillen in de klas. Ook zal nagedacht moeten worden over andere didactische werkvormen die uitdagend zijn en die de leerling bij de les houdt. (En dus niet leidt tot een landelijk –uit onderzoek blijkend- veel gehoorde klacht dat lessen saai zijn)

Hoofdstuk 4: Teamvorming

Ter voorbereiding van Passend Onderwijs heeft Het Stedelijk Lyceum de stap van teamvorming gemaakt. De teams zijn onderwijsteams, dat wil zeggen dat ze zijn gegroepeerd rond een (beperkt) aantal leerlingen. Het team is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de leerling en kan en zal daarop worden aangesproken. Dat is nogal een aardverschuiving in de beleving ten opzichte van de huidige situatie. Immers, de teamvorming is nog maar net begonnen en er wordt nog (vanzelfsprekend) geworsteld met de organisatie daarvan. Het lijkt soms alsof het team maar een beperkte opdracht heeft. Namelijk het creëren van een zorg- en begeleidingsstructuur. Maar dat is veel te beperkt. Immers, de notitie “In de Steigers” koos al voor de insteek dat alles begint met GGO. Klaarblijkelijk is dát de gemeenschappelijke noemer voor een team. Dus de teamvergaderingen zullen over onderwijs moeten gaan. In gedachten moet worden gehouden dat de leerlingen in de verschillende teams ook verschillende doelgroepen zijn. Ieder team zal daarom zijn eigen definitie moeten vinden voor GGO. Wel moet het uitgangspunt worden dat een leerling die geplaatst is in een team tot de verantwoordelijkheid van het team behoort. Deze verantwoordelijkheid brengt nogal wat met zich mee! Bijvoorbeeld dat een leerling, mits eenmaal toegelaten tot het team zonder voorwaarden vooraf³, dus ook het team niet meer tussentijds verlaat. Een goede determinatie wordt dus meer dan essentieel.

Iedere leerling in het team moet maximaal ondersteund worden in zijn/haar ontwikkeling. Dat is eenvoudiger gezegd dan gedaan. Iedere leerling heeft zijn eigen behoeften. Nu is het gelukkig zo dat dat teamleden ook niet eenduidig zijn, maar over verschillende vaardigheden beschikken. We zullen af moeten van de basale gedachte dat een docent (of onderwijsondersteuner) alles (evengoed) moet kunnen en dus moet beschikken over een heel uitgebreid repertoire. Een typisch kenmerk van een professionele organisatie is dat men, naast de basisvaardigheden waar iedere medewerker over moet beschikken, gebruikt maakt van de vaardigheden waarover andere teamleden beschikken. Met als resultaat een krachtig(er) team.

Mentoraat

Maar wat te doen met leerlingen die dreigen vast te lopen? Het huidige mentorensysteem begint gedateerd te worden, wat zich o.a. uit in een sterk oplopende werkdruk voor mentoren. Het aantal leerlingen dat “bewerkelijk” is, neemt toe. Je ziet dan ook dat de gedachte steeds meer postvat dat eigenlijk iedere onderwijsgevende een begeleidende rol zou moeten spelen. (Ook dan kan er rekening worden gehouden met de individuele kwaliteiten van een teamlid). Maar ook dat ondersteuning al begint in een vroeg stadium, als er schijnbaar nog “niets” aan de hand is.

Het zou misschien helpen als we term “mentor” achter ons laten. De beelden rond het mentoraat zijn inmiddels volstrekt manifest geworden en gekoppeld aan “zorg”. Zo vinden we het vanzelfsprekend dat binnen teams er kernteams opereren van mentoren, die specifiek voor de begeleiding van leerlingen zijn. Dat lijkt de andere teamleden te vrijwaren van hun

---

³ Onder voorwaarden vooraf kan bijvoorbeeld worden verstaan een proefplaatsing op een andere locatie. Maar ook een plaatsingsuitspraak vanuit/namens het bestuur.

verantwoordelijkheid en de verplichting om een relatie te ontwikkelen met de toevertrouwde leerlingen⁴.

Als ieder teamlid verantwoordelijk is voor de leerlingen in een team, dan zou een andere term die de relatie tussen docent en leerling beter vertegenwoordigd, wellicht zinvoller zijn. Bijvoorbeeld tutor, leerlingbegeleider of talentbegeleider enz.. (Hier wordt gedacht vanuit het perspectief, hoe zou het ook anders kunnen, van de leerling zelf: naar wie ga ik toe als er iets is. Het huidige mentoraat wordt te vaak benaderd vanuit organisatorisch standpunt)

Iedere onderwijsgevende maakt deel uit van één team. Het ligt voor de hand om daarvoor dan het team te gebruiken waar de meeste contacttijd met de leerlingen is.

---

⁴ Voor een leerling is van belang dat er iemand is met een luisterend oor, maar ook dat het welbevinden en de prestaties van een leerling in de gaten wordt gehouden. Dat hoeft niet hetzelfde teamlid te zijn. Door bijvoorbeeld zo te redeneren kunnen de competenties van teamleden optimaal ingezet worden en zijn meer medewerkers betrokken bij een individuele leerling.

Hoofdstuk 5: De ondersteuningsladder

Er is niet maar één vorm van ondersteuning. De intensiteit en vorm van ondersteuning zal opgebouwd worden als de situatie daarom vraagt. Om een helder beeld te krijgen van de vele gradaties van ondersteuning kan het beeld van de ondersteuningsladder behulpzaam zijn. Daarbij moet in gedachten worden gehouden dat de treden niet altijd elkaar logisch opvolgen. Het beeld van een ladder wordt alleen gebruikt om duidelijk te maken dat het streven is altijd weer trede 0 te gaan.

Trede 0

Iedere leerling heeft recht op ondersteuning om al zijn talenten tot ontwikkeling te laten komen. Voor ontwikkeling is een veilige en vertrouwde omgeving noodzakelijk. Daar is iedere onderwijsgevende persoonlijk voor verantwoordelijk en zal daarom proberen een band aan te gaan met ieder van zijn leerlingen (zie vorig hoofdstuk). Als die band er is, dan zal een leerling minder gemakkelijk “uit de band” springen. Van iedere onderwijsgevende mag deze vaardigheid geëist worden⁵.

Trede 1

De feitelijke interactie tussen leerling en docent vindt plaats in de klas/groep. Dat wil wel eens mis gaan. Zo ernstig mis dat de les erdoor wordt verstoord en geen voortgang meer kan vinden. Dat is het moment dat een leerling uit de klas wordt gestuurd. Dat is uiteraard maar voor de duur van één les, maar toch mag een dergelijk incident niet ongemerkt voorbij gaan. Het is de taak van een team om een tijdelijke opvang te verzorgen (bijvoorbeeld in een teamkamer) en de reden van de verwijdering bespreekbaar te maken bij zowel docent als leerling. Als eruit sturen van leerlingen bij een docent regelmatig voorkomt, is dit bij uitstek aanleiding voor een intervisiemoment met het hele team. Immers, het hele team draagt verantwoordelijkheid.

Trede 2

Indien een leerling zich regelmatig misdraagt of op andere wijze bij meerdere docenten steeds in problemen komt, dan is het team aan zet. Omdat voorkomen beter is dan genezen, kan hier hulp bij gevraagd worden van ondersteuningsdocenten of orthopedagoog. Wellicht wordt door lessenbezoek duidelijk waar het aan schort en welke interventies gewenst zijn.

Trede 3

Bij het ontstaan van explosieve situaties kan het noodzakelijk zijn dat een leerling tijdelijk uit de lessituatie wordt gehaald. We noemen dit een time-out voorziening. Deze kan niet langer duren dan een week. De leerling wordt op de locatie afgezonderd en aan het werk gezet. Een ondersteuningsdocent begeleidt dit en probeert de aanleiding tot de situatie weg te nemen. Een teamlid houdt dagelijks contact met de leerling. Ondertussen zal een ondersteuningsdocent of orthopedagoog het team coachen om de situatie structureel op te lossen.

---

⁵ Om deze situatie mogelijk te maken zal er nadrukkelijk worden ingezet op een scholingsaanbod om docenten (meer) handelingsbekwaam te maken en te houden.

Trede 4

Indien het leerproces van een leerling geheel of gedeeltelijk tot stilstand is gekomen zijn er steviger interventies noodzakelijk. Hierbij komt de reboundvoorziening in zicht. Deze is ingericht op de locatie⁶. De verblijfsduur bij de reboundvoorziening is maximaal 16 weken. Hierna gaat de leerling weer terug naar de leerplek. (In strikte uitzonderingsgevallen is het, na toestemming van het bestuur, mogelijk om voor een andere locatie/school te kiezen als dit effectiever is voor de leerling) De terugkeer zal vaak stapsgewijs worden uitgevoerd. Het team wordt begeleid om de juiste interventies uit te kunnen voeren. In feite is hier al sprake van een arrangement met externe begeleiding.

Trede 5

Indien geen van de vorige stappen tot resultaat heeft geleid zal de specialistische hulp van het speciaal onderwijs nodig blijken. Dit gebeurt door een arrangement. Net zoals in de vorige trede kan dit zowel in het speciaal onderwijs zelf als in het regulier onderwijs vorm worden gegeven.

Trede 6

In deze laatste fase is de problematiek zo groot geworden dat plaatsing in het speciaal onderwijs de enige oplossing lijkt. In dat geval zal vastgesteld moeten worden hoelang deze verblijfsduur zal zijn en in welke categorie⁷ wordt geplaatst. Hiervoor is toestemming nodig van het samenwerkingsverband. De kosten zijn geheel voor rekening van de school.

---

⁶ Uit kostenoverweging en/of efficiëntie kan er gekozen worden om de reboundvoorziening tijdelijk met een andere locatie te combineren.

⁷ Er zijn drie categorieën. In de meeste gevallen zal het de "lichtste" categorie betreffen, cat. 1.

Hoofdstuk 6: de locatieondersteuningsgroep

De notie om een team verantwoordelijk te laten zijn gedurende een lange periode heeft consequenties. Dat betekent dat als een tijdelijke plaatsing elders toch noodzakelijk is, dan legitimeert dat een team niet om de leerling uit het oog te verliezen. Daarnaast heeft het samenwerkingsverband in haar visie als uitgangspunt gekozen dat ondersteuning van leerlingen “zo dicht mogelijk” bij de leerplek wordt vormgegeven. Dat betekent dus iets voor bijvoorbeeld het OPDC en de Reboundvoorziening. Immers beiden worden op dit moment juist ver van de eigen locatie uitgevoerd.

Hierdoor is de gedachte ontstaan dat iedere locatie zelf over voldoende voorzieningen moet beschikken om leerlingen die in de normale lessituatie tijdelijk niet te handhaven zijn, op te vangen. Daarnaast moet er specialistische hulp en deskundigheid ter beschikking staan van het team om haar verantwoordelijkheid waar te kunnen maken.

Dit gaan we vorm geven met de locatieondersteuningsgroep. Een groep specialisten die de kennis hebben om teams te trainen en te adviseren en daarnaast een tijdelijke zinnvolle opvang kunnen realiseren voor leerlingen (time-out/rebound), zonder daarbij de verantwoordelijkheid van het team over te nemen.

De locatieondersteuningsgroep maakt onderdeel uit van het Expertisecentrum en zorgt in een continu proces voor de deskundigheidsontwikkeling van teams en teamleden. Dit zowel op het gebied van leerlingondersteuning als op pedagogisch-didactisch gebied. Dus van handelingsverleggen naar handelingsbekwaam. Maar wél op verzoek van het team of een individueel teamlid.

Op concreet verzoek van het team zal de ondersteuningsgroep onderzoek verrichten bij leerlingen met mogelijke leerstoornissen of gedragsproblemen. Dat zal leiden tot een advies voor het team en eventueel gerichte training voor het team om hiermee om te kunnen gaan.

Time-out

Indien nodig verzorgt de locatieondersteuningsgroep, op verzoek van een team, een time-out plaats. Time-out is per definitie zeer kortdurend (maximaal een week) en bestemd voor heftige explosieve situaties. De locatieondersteuningsgroep zal met de leerling de situatie evalueren en de leerling helpen om een spoedige terugkeer mogelijk te maken. Dit betekent dat ook het team ondertussen begeleid zal moeten worden om de terugkeer mogelijk te maken. (Bijvoorbeeld in het geval van een heftig pestgedrag in een groep zal er toch ook iets moeten gebeuren met de pesters. Op zich blijft dit de verantwoordelijkheid van het team, maar de locatieondersteuningsgroep biedt de helpende hand) Er wordt vanuit gegaan dat het team *dagelijks* contact blijft houden met de leerling.

Rebound

Bij rebound, op verzoek van een team, is de verblijfsduur in de opvang per definitie langer, maar nog steeds wel beperkt (maximaal 16 weken). Het zal hier in het algemeen gaan om ernstige gedragsproblemen waarbij de leerling opnieuw geconditioneerd moet worden. Deskundigheid vanuit het Expertisecentrum en Attendiz zal vermoedelijk noodzakelijk zijn. Ook hier blijft het team *wekelijks* contact houden met de leerling. (De relatie team-leerling blijft dus in stand.)

Toch blijft in beide gevallen, time-out en rebound, het uitgangspunt dat het team zelf handelingsbekwaam moet worden gemaakt. Immers, na terugkeer van de leerling zal het team een individueel ondersteuningsplan moeten uitvoeren.

Een belangrijke rol voor de locatieondersteuningsgroep is om een verbindingsrol te spelen naar externe deskundigheid en hulp (bijvoorbeeld Jeugdhulp).

Samenstelling

De locatieondersteuningsgroep wordt geleid door de ondersteuningscoördinator. Deze is de figuurlijke spin in het web. Naast leiding geven aan de leden van de ondersteuningsgroep is hij of zij ook de verbindende schakel naar het MT. Hij maakt dan ook deel uit van het managementteam van de locatie. Van de ondersteuningscoördinator wordt een hoge deskundigheid en opleiding verwacht op het gebied van leerling- en docentondersteuning. Het lijkt ook logisch dat in het MT op regelmatige basis overleg wordt gevoerd over de kwaliteit van de leerlingondersteuning in de teams. Niet alleen het samenwerkingsverband zal een kwaliteitsstandaard vastleggen, maar ook van het Expertisecentrum wordt verwacht dat zij voor het Stedelijk Lyceum een kwaliteitsstandaard vastlegt en handhaaft.

In de ondersteuningsgroep is een orthopedagoog aanwezig. Vanuit diens specifieke deskundigheid en opleiding kunnen onderzoeken bij leerlingen worden uitgevoerd en eventueel een team geholpen worden om een persoonlijk ontwikkelingsplan te maken. Bij leerlingen met een zodanige achtergrond dat een arrangement noodzakelijk is, kan hij dit traject ook begeleiden. Gezien het belang van een goede determinatie kan bij aanmelding van een leerling een startonderzoek latere problemen vermijden.

Verder zijn er ondersteuningsdocenten. Deze docenten kunnen door hun expertise (een Master of SEN wordt minimaal noodzakelijk geacht) breed ingezet worden. Bijvoorbeeld voor training, coaching, lesbezoeken, leerlingbegeleiding enz.. Het zal onvermijdelijk zijn om tot een zekere specialisatie te komen. Bijvoorbeeld als taaldeskundige of dyslexiedeskundige. Daarom zal deze formatie een wat meer flexibele standplaats moeten krijgen, afhankelijk van een gerichte vraag uit een locatie.

Daarnaast maken onderwijsassistenten deel uit van de locatieondersteuningsgroep. Hierbij wordt natuurlijk gedacht aan onderwijsassistenten met een pedagogische opleiding en opdracht.

De algehele coördinatie ligt bij de teamleider van het Expertisecentrum, die uiteraard ook externe deskundigheid kan inschakelen.

Voor alle rollen geldt dat er anders gewerkt moet worden dan in het verleden. Dit betekent dat voor iedere rol een competentieprofiel moet worden vastgesteld.

Locaties

Er wordt vanuit gegaan dat de locaties Kottenpark, Zuid en Zwering standaard een locatieondersteuningsgroep krijgen. De definitieve omvang daarvan zal later worden bepaald op basis van de omvang van de leerlingenpopulatie en de specifieke vraag. Omdat de cursus 2013-2014

nog een pilotjaar is, waarbij geen grote hoeveelheid middelen vanuit het SWV wordt overgeheveld, wordt de ondersteuningsgroep nog beperkt opgezet.

Voor De Wissel ligt dit iets complexer. Hier spelen vragen, zoals: hoe zal het praktijkonderwijs er op langere termijn uitzien? Het lijkt in ieder geval voor de hand te liggen dat de populatie nog sterk zal gaan wijzigen. Indien leerlingen vanuit het speciaal onderwijs meer geplaatst moeten worden in het regulier onderwijs, dan zal dit ook het praktijkonderwijs betreffen. (Zie verder hoofdstuk 9) Dit zal zonder twijfel leiden tot een andere visie op praktijkonderwijs. Daarom wordt voorlopig de huidige ondersteuning in stand gehouden, tot meer duidelijk is.

Ook de Scholingsboulevard roept door de samenwerking met Bonhoeffer College, onbedoeld, vragen op. Immers, het Bonhoeffer College werkt vanuit een eigen visie op ondersteuning. Dit is merkbaar door de zorglocatie aan de Vlierstraat, maar ook het ontbreken van onderwijsteams. De komende tijd zullen wij ruim investeren in het overbrengen van onze ideeën over leerlingondersteuning. Heel belangrijk aangezien onze leerlingen niet de dupe mogen worden van een samenwerkings situatie én de Scholingsboulevard de grootste verwijzer is naar het speciaal onderwijs. Een logisch gevolg van het afstroommechanisme. Inmiddels is afgesproken dat de Scholingsboulevard (tegen kostprijs) gebruik kan maken van het Expertisecentrum.

Tenslotte vraagt ook de ISK om een meer specifieke aanpak. Deze zal nog ontwikkeld moeten worden. Vooralsnog worden ondersteuningsvragen direct door de backoffice van het Expertisecentrum beantwoord.

Hoofdstuk 7: Het Expertisecentrum

Zoals gezegd maken de locatieondersteuningsgroepen onderdeel uit van het Expertisecentrum. Het Expertisecentrum is echter meer dan alleen de som van de locatieondersteuningsgroepen. Men zou kunnen zeggen dat voor een locatie de locatieondersteuningsgroep een *frontoffice* is, terwijl het Expertisecentrum zelf ook nog over een *backoffice* beschikt met andere taken⁸.

De taak van het Expertisecentrum als geheel is het zorgdragen voor de ondersteuning van teams om het mogelijk maken dat leerlingen tot zijn recht komen en het resultaat behalen dat hun ontwikkelingsperspectief voorspelt.

Indien een locatieondersteuningsgroep bepaalde expertise ontbeert, maar deze wel voorhanden is in een andere locatieondersteuningsgroep, dan zorgt de backoffice dat tijdelijk een switch plaatsvindt. Kortom, een coördinatie- of regiefunctie dus.

Een teamlid moet handelingsbekwaam zijn en het is de taak van het Expertisecentrum om daarvoor de noodzakelijke kennis en informatie aan te reiken. Een continu vast scholingspakket, maar ook scholing op maat, ligt daarom voor de hand. Trainers kunnen zowel in de locatieondersteuningsgroep aanwezig zijn, als in het backoffice.

Daar waar de kennis van het Expertisecentrum zelf tekortschiet wordt óf deze zelf eigen gemaakt of wordt externe hulp ingevlogen en beschikbaar gesteld. (Zie verder hoofdstuk 8)

Het samenwerkingsverband zal een kwaliteitsstandaard vaststellen én handhaven. De rijksinspectie zal hier op toezien. Het ligt dus voor de hand om ook voor Het Stedelijk Lyceum (en daarmee voor de locaties) een kwaliteitsstandaard vast te stellen én te handhaven. Dit wordt een taak voor het backoffice.

Samenstelling

Het Expertisecentrum wordt geleid door de portefeuillehouder Ondersteuning. Deze heeft zitting in het CMT en is tevens eindverantwoordelijk voor het praktijkonderwijs en de schakelklassen. De coördinatie van het Expertisecentrum ligt in handen van een teamleider. Het praktijkonderwijs heeft een eigen teamleider. Samen vormen zij gedrieën het mt van het Expertisecentrum.

Daarnaast is er nog een ondersteuningsformatie nodig voor het praktijkonderwijs en de Scholingsboulevard. Dit betekent dat ook hiervoor formatie beschikbaar moet zijn⁹.

In onze formatie is een GZ-psycholoog aanwezig voor 0,1 fte. Op termijn zal de vraag rijzen en beantwoord worden of dit wel voldoende is.

Daarnaast is er nog een kleine formatie met test-assistenten voor het afnemen van testen. En voor administratieve ondersteuning.

---

⁸ Met een frontoffice wordt bedoeld het zichtbare gedeelte waar men het eerst mee in aanraking komt. De frontoffice kan echter zelf gebruik maken van een backoffice, die dus in feite niet direct zichtbaar is voor de locatie.

⁹ Aangezien de scholingsboulevard een samenwerkingsverband is en een eigen bekostiging heeft zal hier sprake zijn van een financiële verrekening. Gezien de grote expertise die nodig is, is beschikbaar stellen van formatie vanuit een moederschool verstandiger dan een geheel eigen ondersteuningsorganisatie laten inrichten.

Hoofdstuk 8: Overige partijen

Passend Onderwijs legt de uitdaging bij de scholen neer om voor alle aangemelde leerlingen een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod aan te bieden. De gedachte dat een school dat alleen kan, is niet realistisch. De invoering van Passend Onderwijs, maar ook de transitie van de Jeugdzorg, doet een breed appel op samenwerking in de keten rondom de leerling. Deze samenwerking beperkt zich niet alleen tot een bestuurlijke samenwerking binnen het Samenwerkingsverband VO (Alhoewel dit een zeer belangrijke samenwerking is, omdat b.v. Attendiz onderdeel uitmaakt van dit verband.) Ook de afstemming met externe niet-onderwijs partners zal aan de orde zijn.

Het appel tot samenwerking in de keten zal gaan betekenen dat er nadrukkelijk afgestemd moet gaan worden met b.v. een gemeente (leerplicht, SMD, wijkzorgteams, e.a.) en Jeugdzorg. Het is van het grootste belang om op basis van de visie die in dit document wordt beschreven zeer de nadrukkelijk de verbinding te zoeken met de partners in de keten. Het ligt voor de hand om deze opdracht ook bij het Expertisecentrum neer te leggen.

Zo wordt met de stelselwijzigingen Passend onderwijs en transitie Jeugdzorg de verantwoordelijkheid voor hulp aan kinderen en gezinnen die extra ondersteuning nodig hebben, belegd bij schoolbesturen en gemeenten. Schoolbesturen krijgen de opdracht en de middelen om elk kind passend onderwijs te bieden. Gemeenten worden verantwoordelijk voor hulp aan jeugdigen en ouders in gezin, wijk en buurt. Beiden krijgen de opdracht om de speelvelden met elkaar te verbinden en de plannen over en weer af te stemmen. Dit om effectieve, snelle en preventieve ondersteuning te bieden aan kinderen en ouders die hulp nodig hebben bij opgroeien, opvoeding en onderwijs.

Voor gemeenten worden de volgende opbrengsten benoemd binnen de transitie van de jeugdzorg¹⁰:

- Er ontstaat een sluitende structuur voor ondersteuning van jeugdigen en gezinnen rond school, thuis en het vrijetijd domein;
- Door de school als vind- en actieplaats te benutten kan de jeugdhulp vroegtijdig, zo licht mogelijk en doelmatig worden ingezet;
- Door de taken op het gebied van preventie, signaleren, beoordelen, arrangeren/toewijzen en hulp bieden van het onderwijs en die onder verantwoordelijkheid van gemeenten te koppelen ontstaat integrale en afgestemde ondersteuning/hulp voor jeugdigen en gezinnen; Hiermee kunnen schoolverzuim, voortijdige schooluitval en thuiszittersproblematiek verminderd worden;
- Ook kan de problematiek bij jeugdigen en gezinnen tijdiger en doeltreffender worden aangepakt;
- Daarmee kunnen de kosten van zwaardere jeugdhulp teruggedrongen worden;
- De verantwoordingsplicht kan verschuiven van 'urenschrijven' naar resultaten boeken, waarmee de bureaucratie afneemt;
- Voor de uitvoering van de gemeentelijke taken op basis van de concept-Jeugdwet (en nu al de Wet op de Jeugdzorg) kan de gemeente niet zonder het onderwijs, dat op dit terrein ook al heel veel doet (denk aan preventie, signalering, bieden van extra ondersteuning);
- De samenwerking met schoolbesturen/samenwerkingsverbanden en hulpinstellingen wordt versterkt, door het meer gericht zijn op een gezamenlijk belang (met specifieke verantwoordelijkheden).

---

¹⁰ Uit de handreiking "De verbinding Passend Onderwijs en zorg voor de jeugd"

Voor schoolbesturen en het samenwerkingsverband worden de volgende opbrengsten benoemd:

Door de vroegtijdige en laagdrempelige inzet van jeugdhulp voor kind en/of ouders kan voor meer leerlingen een passende plek in het regulier onderwijs geboden worden;

Daarmee hoeven minder leerlingen gebruik te maken van kostbare specialistische voorzieningen;

Leerkrachten worden door de jeugdhulp gesteund in hun omgang met leerlingen (en ouders) met specifieke ondersteuningsbehoeften;

Door de inzet van gespecialiseerde jeugdhulp kan de afstroom naar onderwijs op een lager niveau en de uitstroom naar het (voortgezet) speciaal onderwijs worden beperkt;

Met de vroegtijdige inzet van jeugdhulp kunnen schoolverzuim, voortijdige schooluitval en thuiszitters verminderd worden.

Hoofdstuk 9: Pilots

In de cursus 2013-2014 zullen de volgende pilots worden uitgevoerd:

- A) Reboundvoorziening
- B) Rugzakjes
- C) Schakelklassen

Ad A) De basisgedachte is dat een leerling die tot de verantwoordelijkheid van een team behoort, door het team niet uit het oog wordt verloren. Daarom zal een leerling, ook als hij een langere periode niet in de les is te handhaven, in principe op de locatie blijven. (Zie trede 4 van de ondersteuningsladder) Dit betekent dat de reboundvoorziening op de locatie vorm moet worden gegeven door de locatieondersteuningsgroep. We gaan dit in de cursus 2013-2014 doen in samenwerking met Attendiz die al een uitgebreid ervaring hiermee heeft. Uiteraard met als doel om vanaf 2014 zelf een eigen en volwaardige reboundvoorziening te hebben.

Ad B) De indicatiestelling voor rugzakjes verdwijnt per 1 augustus 2014. Dan wordt ook het reguliere deel (de schoolmiddelen op basis van peildatum 1 okt 2013) niet geormerkt aan het samenwerkingsverband overgedragen en doorgesluisd naar de school. Het jaar daarna volgen ook de middelen voor de ambulante begeleiding, maar wel met nog één jaar verplichte herbesteding bij het vso. In de cursus 2013-2014 zullen wij in samenwerking met de ambulante begeleiding van Attendiz beginnen met een opzet waarbij niet iedere rugzakleerling eenzelfde ondersteuning krijgt. Waar mogelijk zal de ondersteuning ook gebruikt worden voor niet-rugzakleerlingen (d.w.z. niet geïndiceerd). Daartoe worden de rugzakmiddelen in zijn geheel (HSL en HSL-Attendiz deel) samengevoegd en ter beschikking van het Expertisecentrum gegeven. Uiteraard betekent dit wel dat alle rugzakleerlingen vanuit het Expertisecentrum ondersteund moeten worden. Hierin werken HSL en Attendiz samen. (Wellicht met een detachering vanuit Attendiz naar HSL)

Ad C) Voor de schakelklas die nu reeds aanwezig is, voor leerlingen tussen praktijkonderwijs en vmbo verandert er niet veel. Wel zal de schakelperiode bewust kort worden gehouden.

Een andere pilot moet de overgang van sbo/so gaan verbeteren. In de toekomst zullen steeds meer leerlingen vanuit sbo/so doorgaan naar het regulier voortgezet onderwijs. In één klap vanuit een beschermde omgeving naar het regulier onderwijs lijkt niet erg verstandig, als men de kans op succes groot wil houden. We zullen daarom een schakelklas sbo/so gaan maken die een geleidelijke overgang mogelijk maakt. De leerling kan dan eerst wennen aan het regulier onderwijs door wat lessen in een groep/klas te volgen, alvorens geheel (met een arrangement) "losgelaten" wordt in het regulier onderwijs. Ook kan onderzocht worden welke locatie het beste past¹¹.

De omvang van de verschillende schakelklassen wordt bewust klein gehouden. Ook de verblijfsduur in de schakelklassen wordt bewust beperkt gehouden. Het zijn immers stuk voor stuk leerlingen waarvan de potentie voor regulier voortgezet onderwijs al onderkend is; in feite gaat het om een

---

¹¹ Het is van belang om te realiseren dat vanaf 2014 er zorgplicht is. De school is verplicht om leerlingen aan te nemen, maar zou eventueel (uiteraard tegen betaling) een andere school het onderwijs kunnen laten verzorgen. Toelating tot het vso is voorbehouden aan het bestuur van het SWV. Dit betekent dat als het SWV van mening is dat een leerling, komend uit het so/sbo, in het regulier onderwijs geplaatst kan worden (met een passend arrangement), dan is dit de verantwoordelijkheid van de school waar aangemeld wordt. Een school kan dan deze verantwoordelijkheid niet weigeren.

soepele overgang. Om de overgang soepel te maken wordt hier een gemengd team van vso-vo op gezet.

Bijlage 1: Schets taken ondersteuningscoördinator

Voor de functie ondersteuningscoördinator zal nog een functiebeschrijving moeten worden gemaakt, die door een gecertificeerde functiewaardeerder wordt gewaardeerd.

Hieronder een eerste schets van de functiebeschrijving:

Taken

- De ondersteuningscoördinator geeft leiding aan de locatieondersteuningsgroep
- De ondersteuningscoördinator heeft zitting in het MT van de locatie en levert hierin een waardevolle bijdrage bij de totstandkoming van goed onderwijs en goede ondersteuning van leerlingen en onderwijsgevendenden op betreffende locatie;
- De ondersteuningscoördinator spreekt de locatiemedewerkers aan op hun functioneren binnen de ondersteuningstructuur en op de gemaakte afspraken daarover binnen de locatie;
- De ondersteuningscoördinator onderhoudt mede namens de locatie contacten met externen;
- De ondersteuningscoördinator geeft een aantal (bevoegde) lessen (Nb max 6-8).

Competenties/Kwaliteiten

Leidinggevende kwaliteiten:

De ondersteuningscoördinator is in staat de ondersteuning voor leerling en docent vorm te geven, kan (veranderings-)processen aansturen; kan professionals motiveren, inspireren en aanspreken, heeft een gedegen visie m.b.t. "goed onderwijs".

Coachingsvaardigheden:

De ondersteuningscoördinator kan ondersteuningsvragen herkennen, kan collega's (doen) ondersteunen; heeft inzicht in leerprocessen, leerbelemmeringen en handelingsalternatieven; kan doelmatige (advies)gesprekken (doen) voeren met docenten, ouders en leerlingen. Tevens zorgt de ondersteuningscoördinator voor expertiseontwikkeling op het gebied van ondersteuning binnen de locatie.

Coördinerende capaciteiten:

Kennis hebben van de ondersteuningsstructuur in en rond de school; de specifieke deskundigheid van diverse medewerkers en instellingen doelgericht kunnen inschakelen; doeltreffende besprekingen voeren over een adequate ondersteuningsaanpak en samenwerking.

Beleidsvormend vermogen:

Kennis hebben van de wet en regelgeving inzake de wet Passend Onderwijs en kan dit vertalen naar de dagelijkse praktijk. De ondersteuningscoördinator is in staat om een kwaliteitssystem voor ondersteuning op te zetten, en is daardoor in staat om daar waar noodzakelijk de kwaliteit van ondersteuning te verbeteren.

Samenvattend de ondersteuningscoördinator is een teamspeler die om weet te gaan met sterk verschillende belangen en zich weet staande te houden binnen een organisatie in verandering.

Een master of SEN opleiding is een pre, dan wel de bereidheid om deze opleiding te volgen.

Bijlage 2: Schets taken ondersteuningsdocent

Voor de functie ondersteuningsdocent zal nog een functiebeschrijving moeten worden gemaakt, die door een gecertificeerde functiewaardeerder wordt gewaardeerd.

Hieronder een eerste schets van de functiebeschrijving:

De ondersteuningsdocent maakt deel uit van het Expertisecentrum. De ondersteuningsdocent is werkzaam bij een locatieondersteuningsgroep of bij de backoffice van het Expertisecentrum. De ondersteuningsdocent legt verantwoording af aan de ondersteuningscoördinator als lid van de locatieondersteuningsgroep.

Taken

Ondersteuning bieden aan docenten:

- Het op verzoek geven van feedback op het gedrag van docenten op basis van observaties in de lessituatie;
- Het onderzoeken van verbetermogelijkheden in de ondersteuning voor leerlingen vanuit de functie van docent gereedeneerd;
- Het coachen van docenten op pedagogisch en didactisch gebied;
- Het organiseren en verzorgen van trainingen voor docenten op pedagogisch, didactisch en sociaal-emotioneel gebied;
- Het rapporteren van ervaringen en de ondersteuningsbehoefte van docenten naar het locatieondersteuningsteam;
- Het bevorderen van het reflecterend vermogen van docenten.

Ondersteuning bieden aan leerlingen:

- Het analyseren van de sociaal-emotionele en pedagogische ondersteuningsbehoefte van leerlingen;
- Het ondersteunen van een onderwijsteam bij het maken van een ondersteuningsplan voor leerlingen;
- Het door middel van een passende aanpak (sociaal-emotioneel, pedagogisch, didactisch) weer leergericht maken van (een groep) leerlingen;
- Het trainen van groepen leerlingen in sociaal-emotionele vaardigheden.
- Het rapporteren van ervaringen en de ondersteuningsbehoefte van leerlingen naar het locatieondersteuningsgroep.

Algemene taken:

- Het verzorgen van de verslaglegging bij ondersteuningstrajecten;
- Op verzoek deelnemen aan het teamoverleg vanuit een specifieke deskundigheid;
- Het onderhouden en verbreden van eigen deskundigheid op het gebied van de sociaal-emotionele en pedagogische ondersteuningsbehoefte bij leerlingen.
- Verzorgt een aantal (bevoegde) lessen (Nb 6-8 lessen)

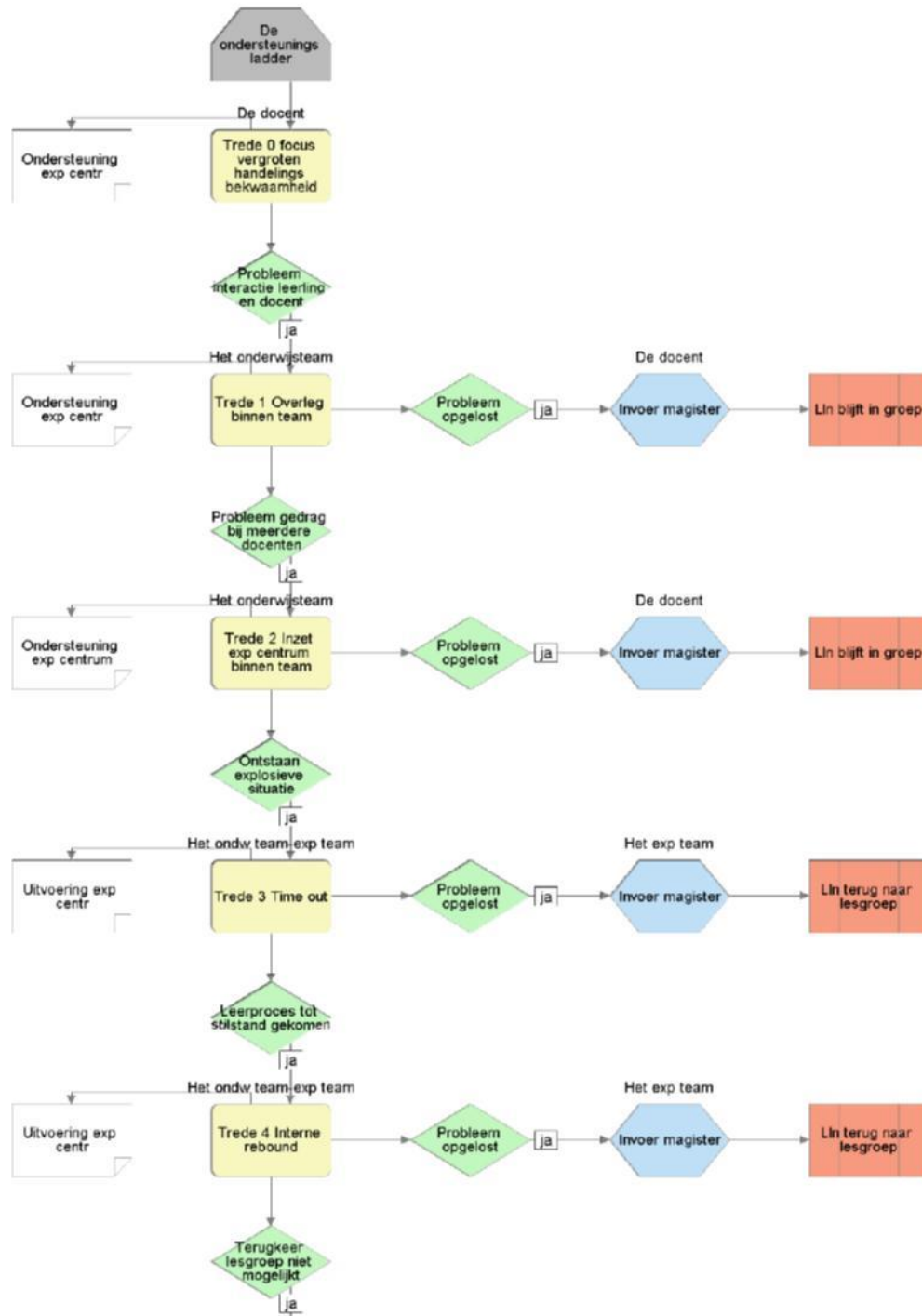
Benodigde competenties:

- Uitstekende sociale vaardigheden zowel ten aanzien van docenten als leerlingen (contact kunnen maken, in relatie kunnen gaan);
- Zowel mondeling als schriftelijk goed kunnen communiceren;
- In kunnen spelen op vragen van docenten en teams;
- Overzicht kunnen houden, gestructureerd kunnen werken;
- Groepsdynamische processen kunnen herkennen;
- Goed kunnen analyseren en oplossingsgericht kunnen adviseren.;

Diepgaande kennis van pedagogische en didactische vaardigheden en het zelf beschikken over deze vaardigheden;
Goed kunnen coachen;
Goed kunnen luisteren en observeren;
Reflecterend vermogen;
Bereidheid om deskundigheid te onderhouden;
Kennis van ontwikkelingsstoornissen;
Het nakomen van afspraken.

Bijlage 3: De ondersteuningsladder visueel weergegeven

De ondersteuningsladder

De ondersteuningsladder

